

Chris Schaapman, initiator van het symposium 'De toekomst van kerktorens in Nederland', en Dennis Spaen, senior relatiebeheerder bij Donatus Verzekeringen, bespreken de uitdagingen en toekomst van kerktorens en onderstrepen waarom het voor kerkbesturen essentieel is om ook over hun torens na te denken.

TEKST JOOST SCHELLING BEELD CHRIS SCHAAPMAN EN DONATUS VERZEKERINGEN

Chris: "Kerktorens zijn onlosmakelijk verbonden met het Nederlandse landschap en hebben een diepe culturele en emotionele waarde voor de gemeenschap. Mensen voelen een sterke verbondenheid; sommigen zeggen zelfs 'ik ben pas thuis als ik mijn toren zie'. Die toren is een herkenningspunt, een baken voor de mensen." Dennis valt bij: "Die maatschappelijke betekenis van de toren mag je niet onderschatten. Kerktorens hebben naast hun religieuze functie, zoals het luiden van klokken voor kerkdiensten of be-

grafenissen, ook altijd een bredere rol gehad. Maar kerkbesturen stuiten op praktische uitdagingen, vooral rondom onderhoud en verzekering. Veel kerktorens zijn in handen van burgerlijke gemeenten en die eigendomsstructuur maakt de verdeling van verantwoordelijkheden onduidelijk."

Chris: "Precies. Die versnippering van eigendom zorgt ervoor dat de vraag 'wie doet wat' een steeds groter probleem wordt. Sommige torens zijn eigendom van de gemeente, terwijl andere door stichtingen worden beheerd. Maar uiteindelijk willen we dat de torens in stand blijven, want als zo'n toren verdwijnt, doet dat echt iets met de gemeenschap. Denk maar aan de brand in Hoogmade in 2019. De impact daarvan was enorm."

Dennis: "Het is ook een kwestie van kosten. Torens zijn bijzonder in onderhoud, wat zeker niet goedkoop is. En

terwijl kerken vaak multifunctioneel inzetbaar zijn, zijn de mogelijkheden voor exploitatie bij een toren erg beperkt. Je kunt er toeristen in laten klimmen voor een mooi uitzicht, maar verder zijn de inkomstenmogelijkheden klein. Toch zien we soms oplossingen, zoals het verhuren van torens voor telecominstallaties, die dan bijvoorbeeld ruimte bieden aan zendinstallaties van providers. Dit kan soms de onderhoudskosten deels dekken, maar dat blijft een lastige afweging."

Chris vult aan: "Dat soort initiatieven kan inderdaad een uitkomst bieden. Toch vraagt het onderhoud van torens vaak om meer, zeker als het om monumentale torens gaat. Het zou voor veel kerkbesturen en burgerlijke gemeenten waardevol zijn om intensiever samen te werken. Op die manier kunnen de lasten gedeeld worden en blijft de toren behouden voor de gemeenschap."

Dennis beaamt dit: "Samenwerking is absoluut nodig. Een toren hoort bij het dorp of de stad, los van of mensen nog betrokken zijn bij de kerk. Dat is ook wat ik vaak zie: men is gehecht aan die toren, en het draagt bij aan het lokale erfgoed. Toch zie je soms dat burgerlijke gemeenten, als zij eigenaar zijn, proberen de toren symbolisch voor een euro over te dragen aan de kerkelijke gemeente, zonder een goede financiële regeling voor onderhoud. Dat is echt onverstandig zonder een 'bruidsschat'. Zo'n overdracht zorgt vaak juist voor problemen, omdat de kerkelijke gemeente niet altijd de middelen heeft voor het onderhoud."

"Een bekend probleem," aldus Chris. "Een toren staat vaak letterlijk en figuurlijk los van het kerkgebouw, wat het gebruik beperkt. Als kerkgebouwen nog voor andere functies ingezet kunnen worden, is dat bij torens veel moeilijker. We moeten met elkaar nadenken over manieren om torens in stand te houden, ook als een kerkgebouw een andere functie krijgt of helemaal niet meer gebruikt wordt."

"Onderhoud blijft ook gewoon een kwestie van goed beheer," meent Dennis. Denk aan de herbouwwaarde van een toren: het opnieuw opbouwen is kostbaar. Zorg ervoor dat je als kerkelijke gemeente of burgerlijke gemeente die waarde regelmatig opnieuw laat taxeren en houdt rekening met de verzekeringskosten. Ook moeten preventieve maatregelen in kaart worden gebracht, zoals het controleren van brandveiligheid en bliksemafleiders."

Chris: "Tot slot wil ik ook nog onderstrepen dat torens een bron van inspiratie kunnen zijn. Tijdens ons symposium zijn mooie voorbeelden genoemd. Denk aan de Eusebiustoren, waar bezoekers vanaf grote hoogte naar beneden kunnen kijken, of aan torens die worden ingericht met educatieve elementen voor scholen. Torens bieden

mogelijkheden, al blijven het natuurlijk uitdagingen. Door elkaar te inspireren, komen we wellicht tot nieuwe ideeën voor exploitatie." Dennis: "Kerkrentmeesters kunnen het verschil maken door regelmatig onderhoud te plannen en open te staan voor samenwerking met de gemeenschap. Uiteindelijk zijn torens van grote waarde, en door dit te behouden, geven we iets waardevols door aan toekomstige generaties."

Chris: "Inderdaad, het behoud van onze kerktorens vraagt om zorg, maar het levert ook zoveel op. Ze vormen een blijvende band met ons verleden en verdienen het om ook in de toekomst hun plek in het landschap te behouden."

Luister het gehele gesprek als podcast #23

